

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Social- og Ældreudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 29. juni 2022
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: Anders Svane Restorff
Caspersen
Sagsnr.: 2022-0032/49-0013
Dok.: 2464396

Besvarelse af spørgsmål nr. 465 (Alm. del) fra Folketingets Social- og Ældreudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 465 (Alm. del), som Folketingets Social- og Ældreudvalg har stillet til justitsministeren den 1. juni 2022. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra ikkemedlem af udvalget (MFU) Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Mattias Tesfaye

/

Lisbeth Gro Nielsen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 3392 3340
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 465 (Alm. del) fra Folketingets Social- og Ældreudvalg:

”Vil ministeren redegøre for, om ministeren mener, at det er en hensigtsmæssig retstilstand, at et barn skal betale sagsomkostninger, fordi barnet ikke kan få fri proces til at føre sagen?”

Svar:

1. Jeg lægger til grund for besvarelsen, at baggrunden for spørgsmålet er en konkret sag, der har været omtalt i pressen, hvor tre børn af byretten er blevet pålagt at betale sagsomkostninger i en retssag, som forældrene på deres vegne har anlagt mod kommunen for at få godtgørelse for, at børnene i en periode har været anbragt uden for hjemmet.

Det bemærkes, at den omtalte sag ikke ses at dreje sig om en prøvelse af selve tvangsanbringelsen. Som det fremgår nedenfor under punkt 2, er reglerne sådan, at retten i disse tilfælde beskikker en advokat for familien, ligesom familien ikke skal betale sagsomkostninger til modparten.

Det er derimod de almindelige regler om sagsomkostninger, der finder anvendelse, hvis forældre på deres børns vegne herefter anlægger en sag mod kommunen med påstand om godtgørelse i anledning af tvangsanbringelsen, jf. nærmere nedenfor under punkt 2. Hvis forældre, der på deres børns vegne anlægger en retssag, som hæves eller tapes, efterfølgende undlader at betale sagsomkostningerne, er det naturligvis en svær situation for børnene.

Forældre, som på deres børns vegne anlægger en retssag, kan vælge at betale eventuelle sagsomkostninger og derved friholde barnet eller børnene for kravet. Ligeledes er der efter omstændighederne mulighed for at få fri proces til en sag, hvis Civilstyrelsen vurderer, at der er rimelig grund til at føre sagen, jf. nærmere nedenfor under punkt 4.

2. Reglerne om sagsomkostninger er fastsat i retsplejelovens kapitel 30. Det følger af retsplejelovens § 312, stk. 1, at den tabende part skal erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, medmindre parterne har aftalt andet. Når en part får medhold i en retssag, pålægges modparten altså som udgangspunkt at betale et beløb til dækning af den vindende parts sagsomkostninger, herunder navnlig udgifter til advokat.

Hensynet bag disse regler er bl.a. at sikre, at borgere og virksomheder har adgang til domstolene. Den vindende part, der med rette har anlagt en sag, kan således få sagsomkostningerne dækket af modparten. Samtidig medvirker risikoen for at skulle betale sagens omkostninger til, at der ikke indbringes uberettigede sager for domstolene.

Byrettens afgørelse om sagsomkostninger kan kæres til landsretten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37. Kærefristen, der regnes fra den dag, afgørelsen er truffet, er 2 uger.

Det bemærkes, at der i bestemte sagstyper ikke skal betales sagsomkostninger, fordi staten afholder udgifterne til at føre sagen. Det drejer sig f.eks. om sager om tvangsanbringelse af børn, som forelægges for retten i medfør af servicelovens § 169, stk. 1. Disse sager behandles efter retsplejelovens kapitel 43 a.

Når en sag falder inden for reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a, vil retten som udgangspunkt beskikke en advokat til at varetage borgerens tarv, ligesom statskassen afholder udgifter til eventuel bevisførelse i sagen. Derudover følger det af retsplejelovens § 312, stk. 7, at der ikke skal betales sagsomkostninger, medmindre særlige grunde taler for det.

Hvis en sag om selve grundlaget for en tvangsanbringelse indbringes for retten, vil sagen således blive behandlet, uden at barnet eller forældrene skal betale for en advokat eller betale sagsomkostninger til den anden part.

Hvis forældrene derimod vælger at anlægge en sag om godtgørelse i anledning af en tvangsanbringelse, fordi man f.eks. mener, at kommunen har handlet ansvarspådragende, er det retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger, der finder anvendelse.

3. Det følger af retsplejelovens § 257, stk. 1, at en umyndig ikke kan optræde på egen hånd i retssager. Dette gælder bl.a. personer under 18 år, jf. værgemålslovens § 1, stk. 1.

Det følger herefter af værgemålsloven, at det er værgeren, der optræder på den umyndiges vegne. For børn og unge under 18 år vil det være indehaveren af forældremyndigheden, der er værge.

Det følger af værgemålslovens § 24, at værgeren inden for hvervets omfang skal varetage interesserne for den, der er under værgemål. Værgeren kan som udgangspunkt anlægge en retssag uden at indhente samtykke til sagsanlægget hos den mindreårige. Under sagen bør retten i en række tilfælde sikre sig, at der tages behørigt hensyn til den umyndiges tarv.

Anlægger værgeren en retssag, er det den umyndige selv, der er part i sagen, og det er derfor – juridisk set – den umyndige, der hæfter for sagsomkostningerne. Værgeren eller værgerne – det vil sige i praksis ofte forældrene – kan naturligvis vælge at betale sagsomkostningerne på barnets vegne og dermed holde barnet fri af kravet.

Det bemærkes endvidere, at retsplejelovens § 319 om adgang til at pålægge rettergangsfuldmægtige pligt til at udrede omkostninger forårsaget af pligtstridig opførsel antages at finde analog anvendelse på værgeren. Det vil sige, at retten efter omstændighederne kan pålægge en værger at betale omkostninger, der er forårsaget af pligtstridig opførsel fra værgens side.

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af denne del af spørgsmålet desuden indhentet en udtalelse fra Familieretshuset, der har oplyst følgende:

”Familieretshuset skal oplyse, at anlæggelse af en retssag på vegne af en person under værgemål, ikke kræver Familieretshusets godkendelse. Dog skal bemærkes, at hvis et eller flere af nedenstående forhold gør sig gældende, vil der skulle indhentes godkendelse fra Familieretshuset.

Hvis anlæggelse af retssag nødvendiggør forbrug af formue tilhørende personen under værgemål, eksempelvis til dækning af advokatudgifter m.m., vil dette skulle godkendes af Familieretshuset, jf. værgemålslovens § 39.

Medfører sagsanlægget gældsstiftelse eller en usædvanlig økonomisk disposition, herunder usædvanligt indtægtsforbrug, vil også dette skulle godkendes af Familieretshuset, jf. værgemålsbekendtgørelsens §§ 7 og 10, stk. 1.

Inden Familieretshusets stillingtagen til værgens ansøgning om godkendelse, vil Familieretshuset anmode værgeren om at undersøge, om det er muligt at få fri proces, eller om man via forsikring har retshjælpsdækning.

Tilsidesætter værgeren sine forpligtelser, er denne erstatningsansvarlig over for den, der er under værgemål, for skade, der

forvoldes ved forsætligt eller uagtsomt forhold, jf. værgemålslovens § 31.”

4. Reglerne om fri proces findes i retsplejelovens kapitel 31. Fri proces indebærer, at staten betaler for omkostningerne i forbindelse med en retssag. En værge kan søge om fri proces på vegne af en mindreårig person, der er part i en retssag.

Det fremgår i den forbindelse af retsplejelovens § 325, stk. 1, at der efter ansøgning kan meddeles fri proces efter reglerne i retsplejelovens § 328 til personer, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, og som ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen.

Af retsplejelovens § 328, stk. 1, fremgår det, at der kan meddeles fri proces, hvis ansøgeren opfylder betingelserne i § 325 og skønnes at have rimelig grund til at føre proces. I vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, indgår bl.a. sagens betydning for ansøgeren, udsigten til at ansøgeren vil få medhold i sagen, sagsgenstandens størrelse, størrelsen af de forventede omkostninger og muligheden for at få sagen afgjort ved et administrativt nævn eller et godkendt privat klage- eller ankenævn, jf. retsplejelovens § 328, stk. 2, nr. 1-5.

Det fremgår desuden af retsplejelovens § 329, at fri proces efter ansøgning kan meddeles, når særlige grunde taler for det, selv om betingelserne i retsplejelovens §§ 325 og 328 ikke er opfyldt. Det gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation. Det tillægges i denne forbindelse også betydning, om der er udsigt til at få medhold i sagen.

Det kan supplerende oplyses, at den tidligere justitsminister i april 2020 nedsatte et lovforberedende udvalg, som skal gennemgå de gældende ordninger for retshjælp og fri proces samt ordningernes samspil med private retshjælpsforsikringer med henblik på at komme med anbefalinger til en ændring af ordningerne. Udvalget skal så vidt muligt afslutte arbejdet senest i sommeren 2023.